

тля. І нехай його не видно із всіх кінців ропи, як світильники Пушкіна, Шевченка, Петефі, Коллара, від нього все жтліше" (с.60). Сказано правильно і щиро. Помітне місце в історії Закарпаття займає постать о. А. І. Волошина (1874—1945) відомого вченого, педагога, організатора шкільної освіти, президента рпартської України. Автор розкриває з боку однієї сторони діяльність відомого діяка. Про її зміст говорять назва студії "Августин Волошин — автор і упорядковані підручників" (с.83—88). Дана розвідка тисана на значному фактичному матеріалі. Автор глибоко проаналізував зміст рчучників, написаних о. А. Волошином, дреслив його редакторські здібності, зь в пропаганді українського слова. (Беззечно, пишучи або редагуючи рчучники, Волошин враховував вікові бливості учнів). "Материнське слово, тьківська віра, верховинське життя закї основні етнічної ментальності Волошина" (с.84), — переконаний автор.

"Не забувайте своїх вчителів!" — закї о. І. М. Сенько. І реалізує цей закїк. Він їлкує нарис про письменника і педагога О. І. Маркуша (1891—1971) і вченого-ткльориста П. В. Лінтура (1909—1969), рший надрукував понад двадцять нашньо-методичних посібників, низку їльних підручників для підготовчих і ожанських шкїл; редагував краєзнавчї часопис "Наш рідний край" (1923—9), виступав проти політики денациїзації закарпатських українців, дбав про їту дітей бідняків. Був автором низки ожних творів. Для рецензентів було приюю несподіванкою дізнатися про те, що ркш передбачав можливість ївництва гідроелектростанції в Нижньо-Бистрому (ї справді в 1956 р. запрошова-Геребле-Рїцька ГЕС). Погоджумось з кою автора про те, що життєві і творї шляхи О. І. Маркуша потребують по-їшого ґрунтового вивчення.

П. В. Лінтур по праву належить до котї найвідомїших фольклористів Закартя, який, за словами автора, "знав і казї життя...". У рецензованій збірці знаїмо об'єктивний аналіз наукової спадїни вченого, більшість якої становлять відкї з актуальних проблем фольклору, ратури та історії Закарпаття. Автор слїдковує нелегкий шлях свого вчителя куку, який завжди вважав за необхідне їти свій погляд, мати свою думку" (с.15). Який відкрив відомого казкаря з їнчова (Хустський район) А. Калина, блїкував поваторські дослідження про рчїсть А. В. Карабелеша (1906—1964) і Добрянського (1817—1901), щоденник і. Митрака (1837—1913). І хоча за данї праці знавав чимало утисків, але їдїв не змінив.

У даній рецензії звертаємо увагу ачїв на той факт, що І. М. Сенько мас їв дослідження з проблем історії розвитку журналістики на Закарпатті. У збірці цено статтю "Газети і газетярї XIX їття" (с.60—83). Розвиток журнаїки показано на фонї тих суспїльних цесїв, що відбувалися минулого їття. Дається характеристика не тільки т. що виходили на Закарпатті, ("Учи-

тель", "Свет", "Новый свет", "Карпат", "Листок", "Наука", але ї за його межами ("Зоря галицкая", "Вестник", "Земский вестник", "Церковная газета", "Церковный вестник", "Неделя"). Певна інформація подається про "газети, які не вийшли в світ" (с.61—63). Автор переконаний, що досліджувана "тема не вичерпана" (с.61) і висловлює сподівання, що в наш час "у краї ніхто і ніщо не стане на перешкоді друкованому слову" (с.83). Приємно констатувати, що їздобуттям Україною незалежності, свобода слова не тільки проголошується Основним Законом, але ї успішно реалїзується на практиці.

Переконанї, що читачї з великим їнтересом прочитають такі публікації І. М. Сенька, як "Шкїльні хронїкї" (с.88—92), "Промовистї календарї" (с.108—111) та їнші. Одна розвідка присвячена подїям 1939 р., а точнїше битві сїчовиків з угорськими окупантами на Красному полі. У збірнику вміщено записанї автором піснї, спогади і перекази про бїй сїчових стрїльцїв, розправу над тими, кого оминула ворожа куля, їдступ частини оборонцїв через Велятинський мїст...

Злободенним проблемам сьогордення присвячена стаття "Земля, реформи і люди" (с.128—135). Автор на значному фактичному матеріалї простежує проблему земельних відносин в краї, починаючи з XVIII ст. Висновок невтішний: ті, що працюють на землі, ніколи не мають її в достатній кількості. Це тим бїльше актуально, що орних земель на Закарпатті дуже мало. Дослїдник виступає за те, щоб Верховна Рада України прийняла такі закони, які зроблять трудящих господарями на своїй землі, ї унеможливять її скупку новоявленими "грошовими мїшками". Думка справедлива і своєчасна.

Не тільки наукову, але ї політичну актуальність має стаття "Три автономїї" (с.135—148). Автор прослїдковує боротьбу закарпатцїв за автономнї права. Пік цієї боротьби припадає на 1848—1849 рр. і на 20—30-ті роки XX ст. Це були історично обумовленї процеси. Але автор засуджує потуги окремих політиків і вчених, які порушили згадану проблему на початку 90-х років. Він прагне дати відповідь на основне питання: кому тепер це вигідно? Вчений пише: "Коли русини у XIX столїті боролися за автономїю, щоб їх не змаларизували, у 20—30-х роках нашого столїття — щоб їх не зчехїзували, це було закономірним явищем. А чого тепер русинам-українцям боротися за національну автономїю? Проти українїзації? Я проти такої автономїї" (с.148). Переконанї, що це позиція не тільки патріота, але ї справжнього вченого. Бїльшість закарпатцїв саме такої думки. Сказане підтверджується і тим, що за останнї 8 років змінили національнїсть "українець" на "русин" не бїльше сотнї чоловік.

Завершується основна частина рецензованої книги статтею "Яка вона, "сіль землі"? (Роздуми про інтелїгенцію)" (с.149—155). Поза всяким сумнівом, дослідження присвячено актуальній проблемі. Зрозумїло ї те, що роль інтелїгенції може бути творчою, конструктивною, направленою на об'єднання рїзних верств населення і держави в цілому, а

може бути ї деструктивною, руйнївною. Позиція сучасної інтелїгенції не може бути оїнїнена однозначно, вона часто є суперечливою. Тому всім її представникам варто б запам'ятати слова з рецензованої праці: "Де чвари — там нема поступу вперед, там є завжди небезпека всїляких соціальних катаклїзмів. Відступництво, зарозумїлїсть, амбїційнїсть — поза інтелїгентнїстю" (с.155). Сказано чїтко, прямо, а головне справедливо. Якщо наша інтелїгенція позбудеться вищеперерахованих вад, то вона справді стане "ядром і душею нації". Вчений наводить слова Ісуса Христа, сказанї апостолам: "Ви — сїль землі... Ви світло для свїту". Це завжди треба пам'ятати і сїяти добро, творити для блага народу.

Рецензована праця мїстить "Примїтки" (с.156). Їз них читач може почерпнути інформацію про те, де і коли надрукованї окремі статтї І. М. Сенька (зрозумїло, крім тих, які публікуються вперше). У збірці вміщено короткї біографїчні данї про автора (с.157) та перераховано основнї публікації про його життя і творчїсть (с.158).

Передмову до книги — "Краєзнавчї студїї Івана Сенька" (с.3—4) — написав доктор історичних наук, професор Ужгородського університету М. П. Тиводар. Він дав короткї штрихи наукової діяльності І. М. Сенька, які допоможуть читачам краще зрозумїти непересїчнїсть вченого-фольклориста і краєзнавця.

Вїдзначаючи високий науковий рівень рецензованої праці, вважаємо за необхідне висловити кілька зауважень. Не можемо погодитися з уточненнями автора до статтї І. Ольбрахта "Село одинадцятого столїття" про те, що селяни їли токан з соломою і вївсяний хлїб з салом (с.102). Звичайно, були ї такі, але були ї другї, які товкли качани кукурудзи в чир або фасолевий суп, сала не бачили роками, варили кропиву та лободу... У статтї "Шкїльні хронїкї" не згадано про станївську. На стор.97 згадується М. Арістов, мабуть, треба: Ф. Арістов. На стор.73 вкралася друкарська помилка: сказано, що першїй номер газети "Карпат" вїйшов 20 червня 1872 р. (насправді 1873 р.).

Однак вищевказанї зауваження не применшують високої оїнки рецензованого дослідження. Впевненї, що ця праця є чудовим посїбником з краєзнавства. Вона матиме вдячного читача не тільки серед студентів і науковцїв, але ї серед широкого загалу закарпатцїв. Думається, що це видання повинно бути в кожній школі (ї не в одному примїрнику!). Чудовий стиль викладу матеріалу гарантує повне його розуміння учнівською молоддю. Від того, наскїльки сучасна молодь перейметься національною їдеєю, ї залежатиме майбутнє України. Книга "Земля з їменем" сприятиме вихованню патріотів, будївничих незалежної Української держави.

Микола ВЕГЕШ,
Микола ОЛАШИН,
кандидати історичних наук,
доценти Ужгородського
держунїверситету.